

իր քոյրն ամուսնացրնելու համար և իր պզտիկ ստացուածքները ծախելու, թէ որ կարենար անոնցով այնչափ ստակ ձեռք ձգել՝ որ կարենար ցամաք երկիր ապրիլ:

Շարունակութիւնը գալ յերրոյ:

ՄԷՐԻՄԷ

Տեսիլք կոյումբուսի:

Երկու օր անցեր էր. զինուորներն յուսահատ և երեսներն կախած՝ սուրը ձեռուներն, ցուցրնելով կոլումբոսի անհզոր ծովը՝ կը կանչէին. կամ ցամաք, կամ մահ: Բայց զիւցազնն հանդարտ, և ականջ դնելով երկնից ներդաշնակութեանը՝ կ'ըսէր իրենց, հաւատալով հանճարոյն զօրութեանը. Բարեկամք, օր մը, օր մ'ալ միայն:

Օր մը, ո՛վ իմ բարեկամներս. քիչ ատենէն արշալոյսն պիտի ծնանի. թողէք իմ վերջին նայուածքներուս որ տեսնեն անգամ մըն ալ զարևը. ինչ գեղեցիկ պիտի գտնեմ. վաղը ալ չեմ մեռնիր: Իմ աճեցուն համբաւոյս խանձարուրքը՝ աշխարհ մը պիտի ըլլայ:

Օրն ծնած ատեն իր լոյսը չիմարեր. թողէք որ ես ալ իրեն պէս իմ ընթացքս կատարեմ: Ո՛չ, ես չեմ կրնար մեռնիլ. աշխարհ մը կը սպասէ ինծի. այն աշխարհը մօտ է մեզի. ահաւասիկ, հոն է. կ'երդնում ամէն տեսած բանիս վրայ, կ'երդնում բովանդակ բնութեան վրայ, թունդ ելած սրտիս վրայ՝ որ կը զգայ զայն:

Կ'երդնում յերկինս այս՝ որ լի են անոր ներկայութեամբը. 'ի տիեզերական երգաբանութիւնն, յանհուն նուագակցութիւնն՝ ուր կը պակսի արարածոց ձայներէն մէկն. կ'երդնում յԱստուածն՝ որ կատարեց իրեն գործըր, և միայն երես մը բացաւ մեր աչքին առջև այն զրօքին՝ ուր իր անունը զրոյմուած է:

Այո՛. թէ որ ինքն ուրիշ երկինքներ ստեղծեց, կայ նաև ուրիշ երկիր մ'ալ. կոյր և անապատ ծովուն վրայ միթէ փուռ տեղ վառած է այնչափ անհամար ջահեր. կան կան բաց աչքեր այս գեղանշոյլ արփիներուն նայող. մէկ քանի մոգական աշխարհքներ հոս զետեղելու համար՝ ինքն այս չքնաղ խորանները հաստատած է:

Ո՛վ այսչափ նախագուշակեալ աշխարհ, որ թերևս մեր մօտիկութիւնը կ'իմանաս. ո՛վ, որուն գեղեցկութիւնը ինծի կը սկսի երևիլ քու աչքերուդ փայլփրլոյ արփիներուն գեղեցկութեանը մէջ, ընդունէ զմեզ քու ծոցդ, թող որ ափանցդ վրայ մեր վիշտերը մոռնանք, ինչպէս երջանիկ հրաւիրեալներ բազմապայծառ խնջոյից վրայ:

Երեցիր ուրիշ անգամներու պէս, երբ բոցեղէն անուրջներ իբրև երկնաւոր ձայն մը կը սահէին մատաղ հոգւոյս վրայէն. երբ կը յայտնէի ինծի դեռ կուսական գեղեցկութիւնդ, երբ կը տեսնէի հեռուանց քու հովիտներուդ պարզուածքը և հսկայընթաց գետերդ՝ որոնց չքեղ ջրերն ոսկեհատիկ աւազնեբու վրայ կը խաղային:

Քու եզերքներդ պիտի հարստացրնեմ Եւրոպիոյ, Ափրիկէի և այգածին Հնդկաց պարգևներովը. մեր ժողովուրդները քեզի հետ պիտի խնամենան, և կրօնքն, այն պահապան հրեշտակն՝ որ զերկիր սփռիելու համար յերկնից կը պանդխտանայ, իր գրկին մէջ զմեզ պիտի միացրնէ:

Խորախոյս առէք, բարեկամք իմ. այս հրեշտակս՝ որ իմ աստղս է՝ կը լուսաւորէ հանճարս և կ'ուղղէ առադաստներս. կրօնքն է՝ որ զիս հոս բերաւ, ինքն է որ հեռաւոր ափունքներ կը մղէ զիս, ինքն կը թիափարէ մեզի հետ այս ջրեղէն դաշտերուն վրայ, վասն զի ինքն իսկ ուրիշ աշխարհք մը կը փնտռէ:

Երբեմն մտածկոտ՝ ծովեզերքը թափառելով՝ նախանձու և սիրոյ աչքերով անամպ երկնքի մը մէջէն օրավար արեգական ետևէն կ'երթայի՝ օտար ափանց վրայ:

«Աղբիւր լուսոյ, կ'ըսէի, որուն հոսանքը բնաւ չեն ցամբիր, ո՛վ թագաւոր համօրէն բնութեան, ո՛վ արեւ, զոր մեծ սխալմունք մը կարծէ թէ գիշերուան ծոցին մէջ կը քնանայ: Ինչո՞ւ չեմ կրնար ալիքներէն անդին վազել քեզի հետ փախչելու համար, և այն խորունկ ծովերը կտրելով ուրիշ աշխարհքներ ելլել՝ զոր դու և ես միայն կը ճանչնանք»:

Ողբաձայն ու տխուր հոգիս կ'ուզէր մարմնէս բաժնուիլ, և իրեն հետ մէկալ եզերքն երթալու համար՝ առ լոյսն փախստական՝ կարծես թէ ոտքերս գետնէն կը կտրուէին: Յանկարծ, ո՛վ սքանչելիք, հրեշտակակերպ կին մը տեսայ որ ինծի պէս արցունք կը վազցընէր, և իրեն ձայնը գողտր ցաւեր կը մրմնջէր ականջներուս: Կ'ըսէր ինքը. «Ես մօր մը պէս այս ընդարձակ տիեզերքս գգուեցի. ազգաց շղթաները խորտակեցի, և դեռ իրենց խորթ կ'երեւիմ: Տեսայ որ Ասիա՝ փակեղը ընտրեց, իմ սուրբ խաչս ուրացաւ. տեսայ զՅոյնն ահուդողով գունատած մահիկներու տակ ինկնալ: Եւ քիչ ատենէն իմ թեիս տակ անագորոյն անդղ մը՝ պիտի յօշէ դեռ չժնած սիրոյն պտուղները՝ զորոնք դեռ իմ հին բոյնս կը պաշտպանէ: Ո՛վ դու, զոր զմայլեցին երկնքի նուագակցութիւնքն քու հանճարոյդ բացուած. դու որ գիտցար իրենց դաշնակութեանը մէջ ուրիշ աշխարհք մը գտնել. դու որ ամայի ալիքներուն վրայ տեսար զճաճանչազեղ արեգակն փայլակնացայտ կառքին բարձրութենէն ծիծաղիլ ուրիշ երկրի մը համար. թող այս անհաւան եզերքները: Ծիծռան պէս հալածուած՝ երթանք անոր պէս ապաստանելու երկնից սիրած ուրիշ ամիսն մը

վրայ»: Չայս ըսաւ ինքն. և ահա տեսայ ծովերու վրայ սիւռուած կղզիներ, իրրեւ գեղեցիկ ծաղկունք՝ որ զմայլելի ցամաքի ամուլներէ փրթած սիրատարի ջրոց զբօսանքներուն ձեռքով՝ կ'երևային մենիկ մենիկ ծածկալ: Այնպէս ծաղկած էր այն երկիրն, արեն այնպէս աղուոր կը ծագէր, որ մոռցայ զհայրենիքս և քու դաշտերդ, ո՛վ գեղեցիկ Խտալիա, և զԳինուա՝ իմ գեղեցիկ որորոցս: Կը նայէի՝ թէ կ'երևան արդեօք յափշտակեալ աչքերուս հրեշտակներ՝ իրենց երկնային գունդը շարժելով, վասն զի կարծէի որ այս սքանչելի եզերաց վրայ վերջապէս կը տեսնեմ զգրախոր:

Այսպէս խօսեցաւ Կոլոմբ. ծովը մը տիկ կ'ընէր իրեն. գիշերային զեփիւռներն տարին մօտեցած ամիսնց վրայ իրեն խանդաղատագին և սիրազեղ խօսքերը: Վայրագ սպանիացին նետեց իրեն զէնքերը, լուռ մուռ անոր ոտքն ընկած. և զարմանալով անոր կաթեցուցած արցունքներուն վրայ՝ կը սպասէր առաւօտուն և նոր աշխարհին:

Տիւպրեոյը.¹

1. Եկեղեցւոյ հակառակողները կ'իմանայ:

1. Դաղըիացի Էրէջ ծնեալ 'ի Դուլուզ, յմին 1808: